

Arachnis annamensis (Rolfe) J.J. Sm. 1912

Từ lâu khi được biết rằng quê hương Việt Nam có nhiều cây lan đặc hữu, niềm tự hào về những cây lan yêu quý đã khiến tôi chú ý tới những cây lan mà ít người biết tới. Trong số những cây lan này tôi đặc biệt để ý tới cây *Arachnis annamensis* và tôi muốn biết rõ hình ảnh cây này ra sao.

Cách đây 7-8 năm hình ảnh và tin tức trên Internet không được nhiều như bây giờ, tuy vậy cũng có nhiều hình ảnh và tin tức không được chính xác cho lắm. Rất may, tự nhiên tôi nhận được một tấm ảnh của một người Tiệp khắc và hỏi là lan gì? Tôi trả lời có lẽ đó là cây *Arachnis annamensis*. Sau đó vài tuần ông ta cho hay là muốn tặng cho tôi một bộ ảnh trên 400 tấm hình hoa lan VN và đó chính là Kaerel Petrzalka, cựu Tổng Lãnh Sự Công Hoà Tiệp ở VN.

Mùa xuân năm 2010, chúng tôi từ Ban Mê Thuật trở về Đà Lạt với hy vọng nhìn thấy những cây lan do nhà thám hiểm người Pháp, Gagnepain đã tìm thấy vào đầu thế kỷ thứ 19 ở miền cao nguyên từng được mệnh danh là Hoàng Triều Cương Thổ. Sau khi mang hành lý vào phòng, tôi vội bước ra phòng khách, nơi mà chủ nhân của khách sạn Như Anh đã trưng bày khá nhiều hoa lan của địa phương. Ngoài những cây quá thông thường như *Den. thyrsiflorum* (Thuỷ tiên), *Den. capillipes* (Kim điệp), *Aeride houlettiana* (Giáng hương quế), *Calanthe vestita* (Bầu rượu) còn có: *Stereochilus dalatensis* (Tiểu anh hùng) còn có 2 cây tôi đã cố công tìm kiếm từ lâu. Đó là cây *Arachis annamensis* (Tri thù, Bọ cạp tía) và cây *Papilionanthe pedunculata* (Lan bướm Long Châu).

Vội vàng trở về phòng ngủ lấy chiếc máy ảnh nhỏ loại bỏ túi, tôi lấy cây lan *Arachnis annamensis* treo vào cánh cửa để cho dễ chụp và bấm 5-7 tấm liên tiếp, nhưng tiếc rằng máy loại nhỏ cho nên hình ảnh không được rõ ràng sắc nét. Sau đó bước ra vườn sau quan sát, tôi thật đau lòng khi thấy 4-5 cây lan hiếm quý này bò dài trên hàng hiên và đám cỏ dại.

Tại biệt thự Như Anh

Ngày hôm sau tôi cũng thấy cây lan này trong vườn lan của bác Nguyễn Văn Thành và anh Sang (Còi) chứng tỏ cây này không đến nỗi quá hiếm.

Nguyễn Văn Thành

Thanh Sang

Khi trở về tôi tiếc hùi hụi là không mang theo được một cây lan nào của đất nước thân yêu bởi vì những cây lan này không dễ dàng gì tìm mua được tại Hoa Kỳ. Luật lệ quan thuế nhập cảng quá phức tạp và nghiêm ngặt dù rằng chỉ mang một vài cây cũng đòi hỏi nào là: giấy phép nhập cảng phải xin từ mấy tháng trước, hoá đơn, giấy phép xuất cảng, giấy phép của Cơ quan bảo vệ giống thú hiếm quý (CITIES), giấy kiểm dịch rồi cây mang vào phải ở trong tình trạng trơ rễ v.v...

Trong phiên họp tháng 12 năm 2008 của Hội Hoa Lan VN, anh Ngô Long Hội Trưởng có mang trưng bày một cây *Arachnis flos-aeris*, cây và hoa chẳng khác gì cây *Archnis annamensis* trong hình. Có người hỏi về sự khác biệt giữa 2 cây lan này. Lúc này tôi đâu đã thấy cây *Arachnis annamensis* mặt ngang, mũi dọc ra sao, nên đành hứa sẽ tìm hiểu và giải thích nhưng rồi năm tháng đi qua, tôi chẳng có thì giờ và quên hẳn chuyện này.

Nay nhớ lại lời hứa năm xưa, vậy xin trình bày sự khác biệt giữa 2 cây như sau:

Tên cây Nơi mọc	Thân dài	Chùm hoa và hoa	Mùa hoa nở	Ghi chú
<i>Arachnis annamensis</i> Việt Nam	80-150 cm	Chùm hoa dài 50-60 cm. Hoa to 4-5 cm.	Mùa Xuân	Không thơm
<i>Arachnis flos-aeris</i> Mã Lai, Sumatra, Phi Luật Tân	4-5 m	Chùm hoa dài 80 cm - 1.2 m. Hoa to 10 cm	Mùa Thu	Thơm hắc

Ngoài những sự khác biệt kể trên, hoa của 2 cây lan này không những khác nhau về kích thước mà nếu chú ý nhìn cho kỹ ta sẽ thấy sự khác biệt của lưỡi hoa. Vậy xin phóng to để chúng ta dễ dàng nhận xét:

Arachnis anamensis

Ảnh: orquideas-scaphin.blogspot.com

Arachnis flos-aeris

Ảnh: Orchid species.com

Cây *Arachnis flos-aeris* còn có nhiều màu sắc đậm nhạt khác nhau như:

Arachnis flos-aeris var. *Insignis*
 Ảnh: www.tohgarden.com

Arachnis flos-aeris
 Ảnh: ruorchids.ru

Loài *Arachnis* rất dễ trồng và thích hợp với khí hậu vùng Tiểu Saigon miễn là đủ điều kiện: 3 N + 1A: Năng, Nóng, Nước và Ẩm.

Anh Nguyễn Thanh có một cây *Arachnis flos-aeris* dài khoảng 5 thước và có nhiều nhánh phụ, 3 năm trước anh tặng cho tôi một nhánh dài khoảng 80 phân, năm nay đã cao trên hơn 2 th. Năm 2014, cây này đã ra hoa vào tháng 8, đến tháng 12 lại ra thêm 2 chùm hoa nữa, nhưng con sên quái ác đã cắn đứt một chùm vừa mới dài khoảng một gang tay. Chùm thứ hai chưa kịp nở đã bị cơn lạnh làm cho thui chột mất mấy nụ.

8-2014

1-2015

Tôi vội mang vào trong nhà và đành mượn câu: “*Có còn hơn không! Có còn hơn không*” để
khoả lấp nỗi buồn.

Westminster 1-2015
Bùi Xuân Đáng